

Název	Podobně vypadající slova s odlišným významem (tzv. paronyma)
Štítky	ČJ, počítač, projektor, slovní zásoba, rodilý, 8.–9. roč., SŠ, hledání, porovnání

Zadání

Paronyma jsou slova, která mají odlišný význam, ale podobně vypadají, proto si je mnohdy lidé pletou. Následující dvojice slov patří mezi ně. Uměli byste vysvětlit jejich význam? Na pomoc si vezměte SyD (syd.korpus.cz), nástroj na porovnávání variant a především jeho funkci Kolokace, neboť význam slov se nejlépe pozná podle toho, s čím se tato slova spojují a jak se používají.

1. *adaptovat* – *adoptovat*
2. *ekonomika* – *ekonomie*
3. *fyzikální* – *fyzický*

Napadnou vás další podobná slova, která se mohou plést?

Klíč

1. Ačkoli tato slova nepatří mezi nejčastější (ve spontánním mluveném jazyce se s nimi například moc nesetkáme), významový rozdíl je přesto patrný: zatímco **adaptovat** se spojuje s výrazy *schopnost*, *muset*, *rychle*, *na* nebo *komiks* (ve významu filmových adaptací), slovo **adoptovat** nacházíme vedle slov *rozhodnout*, *moci*, *chystat se*, *sirotek* a jmény jako *Angelina Jolie*.

SyD Diachronní Synchronní Nový dotaz

[1] adaptovat [2] adoptovat

Porovnat varianty a=A lemma Zobrazit adresu dotazu Sdílet

Psaný jazyk

43.35% 56.65%

Uložit jako

Mluvený jazyk

Nedostatečná data.

Celkové údaje pro psaný a mluvený jazyk (které můžou být vzhledem k velké obecnosti zkreslující, viz **Rozložení**). Přesné údaje o poměrech se zobrazí po kliknutí na libovolnou oblast grafu.

Údaj *Nedostatečná data* značí, že součet frekvencí všech variant v daném (sub)korpusu je menší než 5 výskytů.

Zadání dotazu a jeho výsledek je uložen na serveru a může být znovu vyvolán pomocí odkazu uvedeného v záhlaví stránky. Odkaz je možné použít i pro citační účely.

Souhrn Rozložení Psaný jazyk Mluvený jazyk Kolokace

[1] adaptovat

a⁽²⁷⁾ do⁽⁴⁾ hra⁽²⁾ i⁽⁴⁾ jak⁽⁵⁾ jeho⁽³⁾ komiks⁽³⁾ moc⁽⁵⁾ muset⁽¹⁵⁾ na⁽⁵⁵⁾ nutit⁽²⁾ organismus⁽²⁾

pro⁽⁵⁾ rodinu⁽²⁾ rozhodnout⁽²⁾ rychle⁽⁵⁾ schopnost⁽⁵⁾ se⁽⁷⁴⁾ snadno⁽⁴⁾ znovu⁽²⁾

[2] adoptovat

Angelina⁽²⁾ Jolie⁽³⁾ Madonna⁽³⁾ a⁽⁸⁾ chystat⁽²⁾ do⁽³⁾ jeden⁽³⁾ le⁽²⁾ moci⁽¹⁷⁾ na⁽⁷⁾ nebo⁽³⁾

on⁽⁷⁾ osoba⁽⁵⁾ rodinu⁽²⁾ rozhodnout⁽⁵⁾ se⁽¹¹⁾ sirotek⁽⁴⁾ tento⁽²⁾ Z⁽⁷⁾ za⁽²⁾

Kolokace, tedy ustálené souvislosti slov, jsou dalším doplňkem ke komplexnímu hodnocení variant. Varianty, které jinak vykazují velmi podobné formální, významové i frekvenční charakteristiky, se právě v oblasti kolokability často liší.

Diagramy ukazují ke každé variantě výběr z nejdůležitějších kolokací v psaném jazyce (korpus SYN2010). Při přejezdu ukazatele myši se kolokující slova (napřít variantami) zvýrazní, což umožňuje jednoduše identifikovat kolokáty společně oběma (resp. všem) variantám. Při kliknutí na slovo se zobrazí náhodný vzorek konkordančních řádků (maximálně 25) dané varianty a kolokujícího lemmatu.

Zobrazení kolokací, tzv. *term cloud*, vyjadřuje několik hodnot popisujících pevnost a frekvenci kolokací současně. Velikost fontu je odvozena od hodnoty kolokační míry známé jako *MIT-score* (Evert 2004: 90). Ta je definována jako $\frac{\text{míra kolokace} \times \text{délka slovního páru}}{\text{délka slova} \times \text{délka páru}}$.

2. Z kolokací obou slov vyplývá, že **ekonomie** je teoretická oblast, kterou lze studovat (*profesor, studium, student, univerzita, oblast, sociologie*), **ekonomika** je jiný výraz pro hospodářství, takže může *fungovat, zpomalit, zpomalovat*, můžeme její vývoj porovnávat se situací *vloni, letos*, ale je také náplní různých oborů (např. *podniková ekonomika*).

3. Zatímco **fyzický** může být *kontakt, stav* či *vzhled*, **fyzikální** bývá *vlastnost, podstata, metoda, model, parametr, konstanta, princip* či *proces*, tedy abstrakta související s fyzikou, nikoli s fyzikem.

